

UMJETNA INTELIGENCIJA KAO POMOĆ U PREDMETNOJ OBRADI POSLOVICA NA PORTALU HRVATSKIH POSLOVICA

Kristina Gagulić, kgagulic@ffos.hr

Monika Brandić, mbrandic@ffos.hr

Borna Petrović, bpetrovic@ffos.hr

izv. prof. dr. sc. Kristina Feldvari, kfeldvari@ffos.hr

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Centar za istraživanje kulturnog identiteta i regionalne baštine

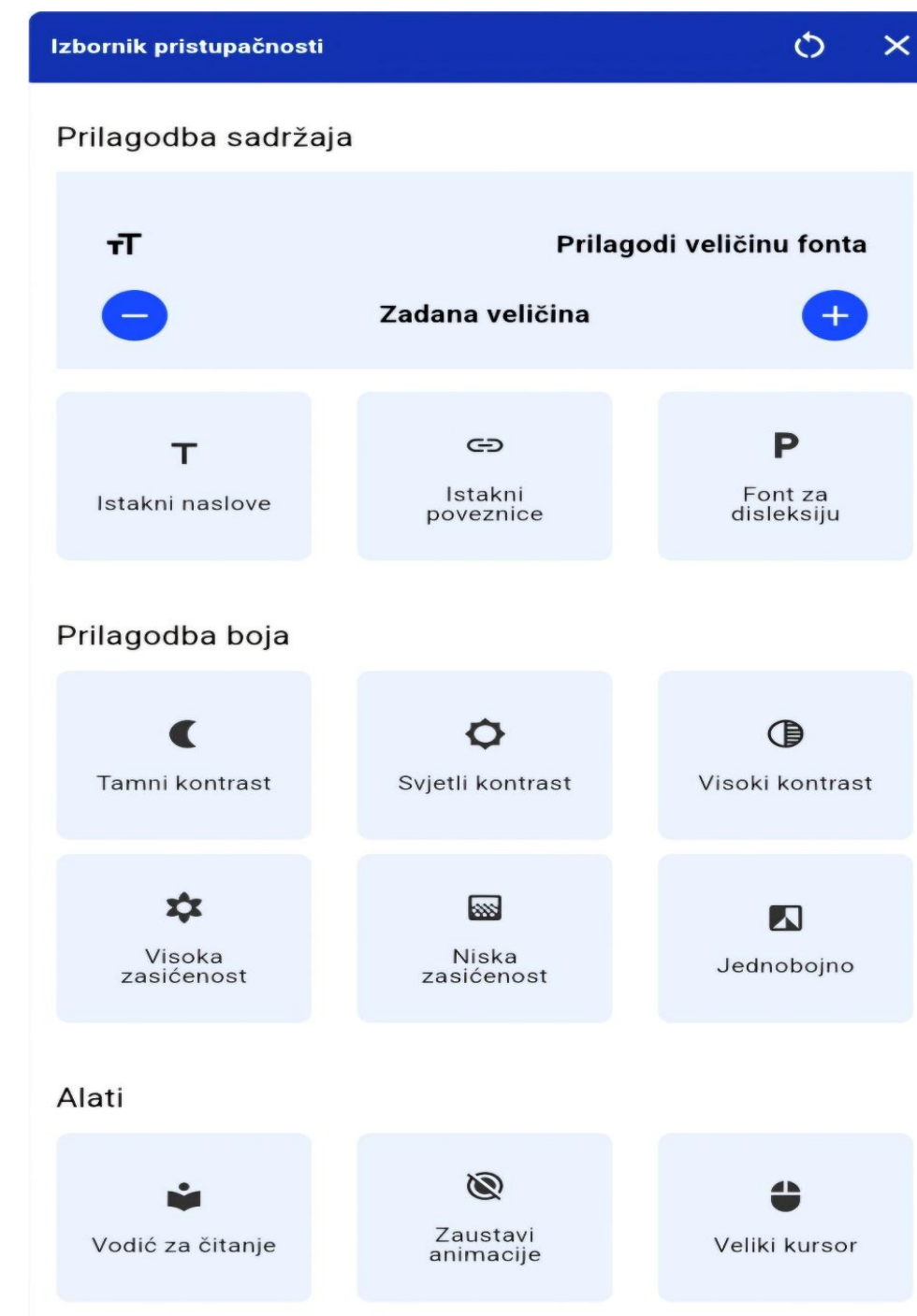

Projekt „Izrada Portala hrvatskih poslovica od 12. do 19. stoljeća”

Dosadašnje aktivnosti:

- prikupljanje poslovica koje su bile u uporabi od 12. do 19. stoljeća iz tiskanih izdanja Tvrtka Čubelića (*Usmene narodne pitalice, poslovice i zagonetke*, 1975) i Josipa Kekeza (*Svaki je kamen da se kuća gradi*, 1990)
- izrada Portala hrvatskih poslovica i predmetna obrada poslovica od 12. do 19. stoljeća
 - poslovice postale dostupne studentima i istraživačima na području paremiologije, usmenih žanrova, frazeologije i dijakronijskoga jezikoslovlja
 - pristupačnost za osobe s poteškoćama u čitanju
 - doprinos inkluzivnosti → osiguravanje pristupa jezično zahtjevnoj građi osobama s teškoćama u čitanju i razumijevanju

Projekt „Izrada Portala hrvatskih poslovice od 12. do 19. stoljeća”

Pretraživanje

Sva polja

Svi izvori

Traži

Poništi

Sva polja

Tekst poslovice

Tekst poslovice (BOOL)

Ključne riječi

Klasifikacija M. Kuusi

ednine i glagolska imenica. Primjerice, sreća i grabljenje za poslovicu *Tko rano rani, dvije sreće grabi.*

Ključne riječi

žena151

obitelj61

dijete59

Klasifikacija M. Kuusi

sudbina žene u životu, stvari povezane s ž...73

opća tvrdnja o ljudskom životu i njegovim ...60

X-akcija ili -rad će dovesti do X-rezultata, -p...37

ih nije jedna mati rodila.

Iz kamena bi suza udarila.

Pri najvećoj grmljavini najmanje kiše.

Ciljevi projekta

Prva faza:

- predmetno obraditi poslovice od 12. do 19. stoljeća te ih učiniti pretraživim prema ključnim riječima i njihovim sinonimima, izvoru i klasifikaciji M. Kussia
 - omogućeno lakše prebiranje, pretraživanje, pronalaženje i analiziranje poslovica

Druga faza:

- dodavanje suvremenih poslovica na Portal, predmetna obrada suvremenih poslovica i izrada dvostrukog tezaurusa

→ doprinos očuvanju hrvatskog narodnog blaga i njegovanju
dijakronijskog istraživanja hrvatske jezične baštine←

Aktivnosti

2024. godina

- predmetna obrada poslovica od 12. do 19. stoljeća
 - određivanje značenja poslovica (**očemnosti**) (denotativno i konotativno značenje)
 - određivanje ključnih riječi i dodjeljivanje sinonima ključnim riječima (olakšavanje pretraživanja, povećanje odziva)
- klasificiranje poslovica prema međunarodnom klasifikacijskom sustavu „*The Matti Kuusi International Type System Proverbs*”
- izrada mrežnog sučelja Portala hrvatskih poslovica

2025. godina

- nadogradnja Portala unosom i predmetnom obradom suvremenih poslovica
- izrada dvostrukog tezaurusa s terminima u denotativnom i konotativnom značenju

Uzorak

- Ukupno **1081** predmetno obrađena poslovice na Portalu
- Poslovice iz izvora T. Čubelića: **961 (88.9%)**
- Poslovice iz djela J. Kekeza: **120 (11.1%)**

Metodologija

- predmetna obrada poslovice podrazumijeva:
 1. određivanje značenja (**očemnost**) (denotativno i konotativno značenje)
 2. dodavanje ključnih riječi u denotativnom značenju i konotativnom značenju
 3. određivanje sinonima i dodavanje uputnica
 4. klasifikacija svake poslovice u kategorije prema međunarodnom klasifikacijskom sustavu **Mattija Kuusija**

Metodologija

1. Određivanje očemnosti

- metode za određivanje očemnosti + pomoć UI za manje poznate poslovice

2. i 3. Određivanje ključnih riječi i sinonima

- samostalno uz korištenje:
 - rječnika sinonima (Kontekst.io)
 - Hrvatskog jezičnog portal
 - Kolokacijske baze hrvatskog jezika
 - sustava UI (GPT-4.5 (OpenAI); Sonar (Perplexity); Claude 3.7 (Anthropic))

4. Klasificiranje poslovica u jednu ili više kategorija prema klasifikacijskom sustavu M. Kuusija (11 glavnih kategorija, 52 potkategorije)

Primjer predmetne obrade poslovice

Poslovica

Prodao je vragu dušu.

Izvor: Čubelić, Tvrtko (1975). Usmene narodne pitalice, poslovice i zagonetke. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.

Broj poslovice u izvoru: 6008

Klasifikacija M. Kuusi:

F1a - etički kriteriji dobrog i zlog

Ključne riječi (sinonimi)

duša	▼
nečastivost	▼
nemoral	▼
pad	▼
prodavanje	▼
vrag (đavao, sotona)	▼

Povratak

Primjer predmetne obrade manje poznate poslovice

Guvno?

Tobanja?

“Guvno se guli prid vršidbu, a koš (tobanja) sprema prid beritbu”

POMOĆ UI:

Upit: „Za poslovicu *“Guvno se guli prid vršidbu, a koš (tobanja sprema prid beritbu)”* odredi njezino konotativno i denotativno značenje. Hvala.”

Za poslovicu "Guvno se guli prid vršidbu, a koš (tobanja) sprema prid beritbu." odredi njezino konotativno i denotativno značenje. Hvala

Odgovor

2 zadatka

Denotativno značenje

Denotativno značenje poslovice "Guvno se guli prid vršidbu, a koš (tobanja) sprema prid beritbu" odnosi se na doslovno, izvorno značenje riječi i izraza u poslovice:

- Guvno je mjesto gdje se vrši žito, tj. odvaja zrno od slame
- Guliti guvno znači čistiti i pripremati guvno prije nego što počne vršidba (proces odvajanja zrna).
- Koš ili tobanja je spremište za grožđe ili voće, a spremati koš znači pripremati ga prije berbe.

Dakle, poslovica doslovno govori da se guvno čisti neposredno prije vršidbe žita, a koš se priprema neposredno prije berbe grožđa ili voća.

Konotativno značenje

Konotativno značenje poslovice odnosi se na preneseno, simbolično značenje:

- Poslovica ukazuje na ljudsku sklonost da se pripreme za neki važan posao ili događaj često obavljaju u posljednji trenutak, neposredno prije nego što je to nužno.
- Naglašava se odgađanje priprema do samog kraja, odnosno da se ljudi često ne pripremaju unaprijed, nego tek kad je neizbježno.
- Može se primijeniti na razne životne situacije gdje se obaveze i pripreme ostavljaju za zadnji čas, umjesto da se rade planski i na vrijeme.

Zaključak:

Denotativno, poslovica opisuje pripremu radnih prostora neposredno prije žetve ili berbe. Konotativno, upozorava na naviku odgađanja priprema do zadnjeg trenutka, što je česta ljudska osobina.

Podijeli Izvesti Prepiši

🔍 👍 🗨️ 📄 ...

Pitaj bilo što...

Sonar (Perplexity)

spremište

prokrastinacija

GPT- 4.5 (OpenAI)

Za poslovicu "Guvno se guli prid vršidbu, a koš (tobanja) sprema prid beritbu." odredi njezino konotativno i denotativno značenje. Hvala.

Naravno! Evo analize poslovice:

Poslovica:

„Guvno se guli prid vršidbu, a koš (tobanja) sprema prid beritbu.”

Denotativno značenje (doslovno, konkretno):

- Guvno je mjesto gdje se nekada vršilo žito (razdvajalo zrno od slame), najčešće nabijena zemlja ili kamen.
- Guliti guvno znači očistiti i pripremiti to mjesto prije same vršidbe.
- Koš ili tobanja je prostor gdje se pohranjuje ubrani plod, najčešće grožđe.
- Sprema se znači čisti se, popravlja ili osigurava da bude spreman za berbu.

Dakle, poslovica doslovno kaže da se pripreme za određene radnje (vršidbu ili berbu) moraju napraviti prije nego što same radnje počnu.

Konotativno značenje (simbolično, preneseno):

- Poslovica nosi životnu pouku o važnosti pravovremene pripreme.
- Poručuje da uspjeh bilo kojeg posla ovisi o tome koliko smo na vrijeme i dobro organizirani.
- Ako se pripreme ostave za zadnji čas ili ih nema, posao neće biti uspješan.
- Također sugerira mudrost i iskustvo, jer se temelji na promatranju prirodnog ciklusa rada u poljoprivredi.

U širem smislu: "Pametna osoba se priprema unaprijed."

Želiš li da poslovicu usporedimo s nekom sličnom u drugim jezicima?

🔍 👍 🗨️ 📄 ...

Pitajte bilo što...

Claude 3.7 (Anthropic)

M Za poslovicu "Guvno se guli prid vršidbu, a koš (tobanja) sprema prid beritbu." odredi njezino konotativno i denotativno značenje. Hvala

Analizirat ću poslovicu "Guvno se guli prid vršidbu, a koš (tobanja) sprema prid beritbu" kroz njezino denotativno i konotativno značenje.

Denotativno značenje (doslovno)

Ova poslovice doslovno govori o poljoprivrednim radovima i pripremama:

- "Guvno se guli" - čišćenje/priprema gumna (mjesto za vršidbu žita)
- "prid vršidbu" - prije vršidbe (odvajanja zrna od slame)
- "koš (tobanja) sprema" - priprema koša/tobanje (posude za skladištenje)
- "prid beritbu" - prije berbe (žetve)

Dakle, doslovno značenje se odnosi na pravovremenu pripremu prostora i alata prije važnih poljoprivrednih radova: gumno treba biti spremno prije vršidbe, a posude/koševi za skladištenje prije berbe.

Konotativno značenje (preneseno)

Na dubljoj razini, ova poslovice poučava o:

- Važnosti pravovremene pripreme za nadolazeće zadatke
- Promišljenom planiranju unaprijed
- Nužnosti pripreme potrebnih uvjeta i alata prije započinjanja posla
- Mudrosti predviđanja budućih potreba

Preneseno značenje možemo sažeti kao: "Za svaki važan posao potrebna je odgovarajuća priprema na vrijeme." Poslovice naglašava vrijednost dobrog planiranja i predviđanja, te potiče na promišljanje o budućim koracima.

Ova narodna mudrost kroz poljoprivredne radove prenosi univerzalnu životnu pouku o važnosti pravovremene pripreme za sve važne životne pothvate.

Reply to Claude...

Claude 3.7 Sonnet

Primjer manje poznate poslovice: dodavanje ključnih riječi

“Guvno se guli prid vršidbu, a koš (tobanja) sprema prid beritbu.”

Ključne riječi

spremanje ✕	guvno ✕	vršidba ✕	koš ✕
berba ✕	guljenje ✕	prokrastinacija ✕	
mudrost ✕	iskustvo ✕		

Moguće je dodvati nove ključne riječi. Ukoliko se unese nova ključna riječ, bit će dodana u tabelu ključnih riječi.

Primjer manje poznate poslovice: određivanje sinonima i uputnica

Ključne riječi

[Spremi](#)[Spremi i zatvori](#)[Odustani](#)

Oznaka

koš

Opis oznake

Vrlo vjerojatno, nepotrebno polje!

☐ U tezaurusu

Sinonimi

košara ✕

tobanja ✕

Moguće je dodati nove ključne riječi. Ukoliko se unese, kao sinonim, ključna riječ koja još ne postoji, bit će unesena i obje ključne riječi bit će povezane kao međusobni sinonimi.

Uputnice

spremište ✕

Moguć je samo odabir s popisa postojećih ključnih riječi.

Primjer manje poznate poslovice: klasifikacija prema glavnim kategorijama i potkategorijama

Glavna kategorija:

Klasifikacija Kuusi

|

T. (Vrijeme i osjećaj vremena)

T1 (VREMENSKA KOORDINACIJA / PRAVI TRENUTAK, LOŠ TRENUTAK / UPOTREBA VREMENA)

T1a (rani ili brzi početak se isplati, sprečava buduću štetu)

T1b (svaki čin, zadatak ili materijal ima svoj pravi trenutak)

Potkategorija:

Klasifikacija Kuusi

T. (Vrijeme i osjećaj vremena)

T1 (VREMENSKA KOORDINACIJA / PRAVI TRENUTAK, LOŠ TRENUTAK / UPOTREBA VREMENA)

T1a (rani ili brzi početak se isplati, sprečava buduću štetu)

T1b (svaki čin, zadatak ili materijal ima svoj pravi trenutak)

Očekivani rezultati

- stvoriti jedinstvenu paremiološku bazu koja će se moći proširiti antiposlovicama i poslovičnim oblicima
 - ostvaruju se temelji za dijakronijsko istraživanje hrvatske jezične baštine i ispunjavaju se preduvjeti za didaktiziranje hrvatskoga paremiološkog blaga
- doprinosi očuvanju i popularizaciji hrvatskoga paremiološkog naslijeđa.

Hvala na pažnji!

